

'L'Atlàntida' de Verdaguer rescatada

Han hagut de passar cent anys d'ençà de la mort de Jacint Verdaguer perquè els lectors puguin disposar de l'edició d'autor del seu gran poema èpic 'L'Atlàntida', neta de les desafortunades intervencions dels editors.

El professor de la UPF Narcís Garolera, primer estudiós a doctorar-se en Verdaguer, n'ha publicat una edició crítica a Quaderns Crema.

Com va fer amb *Canigó* fa set anys, el filòleg Narcís Garolera ha rescatat la versió d'autor de *L'Atlàntida*, grapejada ja en vida de Jacint Verdaguer i manipulada d'edició en edició fins a arribar a la més venuda, la de la MOLC (Edicions 62), del 1979, la qual, a més de mantenir una gran part de les manipulacions i les males lectures, n'afegeix de noves.

El professor de la Universitat Pompeu Fabra, doctorat amb l'edició crítica d'*Excursions i viatges*, del mateix escriptor, ha publicat l'edició crítica de *L'Atlàntida* als Quaderns Crema, on també va publicar *Canigó*.

En l'establiment del text, Garolera parteix de la darrera edició revisada per l'autor, l'apareguda l'any 1886, i refusa, a més de totes les publicades després de la mort del poeta, les dues posteriors a la del 1886, la del 1897 i la del 1902. Les refusa perquè, tot i ser elaborades en vida de Verdaguer, van ser impreses sense la seva supervisió, a diferència de la del 1886. La del 1886, estableix Garolera, es tracta clarament d'una edició revisada, amb canvis d'estil i correccions, algunes de les quals, recorda Garolera, van ser proposades pel seu cosí Narcís Verdaguer.

De totes maneres, Garolera té excepcionalment en compte dues variants de les edicions de 1897 i 1902, perquè són canvis de mots plens de sentit que milloren el vers, i no pas correccions fetes per l'editor. Versemblantment, són canvis que poden ser atribuïts al poeta.

L'edició de Garolera no és, però, com tota edició crítica, una còpia exacta, cega, del text de l'edició en la qual es basa, la del 1886. El filòleg ha localitzat l'exemplar de *L'Atlàntida* que l'autor va corregir de la seva pròpia mà per fer l'e-

dició revisada de 1886. En el procés tipogràfic, l'editor, Francesc Matheu, va fer-hi alguns correccions formals, no atribuïbles a Verdaguer, i aquestes no passen al text fixat per Garolera perquè, com considera, manipulen, modifiquen la llengua de Verdaguer de forma desafortunada.

"L'edició de 1886 —ens diu el filòleg— no pot manar en tot, al meu entendre, perquè conté solucions lingüístiques que s'allunyen del sistema habitual de Verdaguer i que jo penso que són degudes a l'editor Matheu. En tinc fonament per pensar-ho. Per exemple, en el pròleg, apareix algun 'per a' quan Verdaguer havia ratllat la 'a'. Verdaguer sempre escriu 'per', de finalitat, tant davant de verb com de nom. Si de cas ell cedia, però no poden ser de l'autor."

De resultes del rescat de l'edició d'autor de *L'Atlàntida*, el text de Quaderns Crema ofereix més de 800 variants respecte de la de la MOLC, de la qual s'han fet sis edicions amb tiratges alts, cosa que la converteix en la més llegida.

L'Atlàntida de la MOLC "reproduceix fidelment", segons la nota de l'edició, l'edició de Francesc Matheu del 1914, dotze anys posterior a la mort de l'autor, cosa que afirmaven també en el volum *Canigó*. Garolera va descobrir que el *Canigó* de la MOLC, edició dirigida per Joaquim Molas, no seguia Matheu, sinó la versió, molt posterior, de la Selecta, contra el que afirmen, perquè reproduïa errates i canvis propis d'aquesta edició posterior.

Ara, en el procés d'estudi de les edicions de *L'Atlàntida*, Narcís Garolera ha comprovat que la MOLC torna a faltar a la veritat quan diu que "reproduceix fidelment" l'edició de Francesc Matheu, de l'any 1914.

Jacint Verdaguer incrementa la seva presència en l'aniversari de la seva mort. Després de les edicions d'*En defensa pròpia* i *Pàtria*, fetes per Narcís Garolera, ara apareix *L'Atlàntida*.

La nova edició crítica del poema de Verdaguer ofereix més de 800 variants respecte de la de la MOLC

Sigui per mandra o per menfotisme filològic, la MOLC —que no va tenir en compte l'edició crítica de *L'Atlàntida* d'Eduard Junyent i Martí de Riquer l'any 1946 a partir del text de la primera edició, de 1878— va copiar el text de la Selecta, edició que aparentment seguia la de Matheu del 1914, però que va afirmar que reproduïa la de Matheu.

La trapelleria queda al descobert des de les primeres pàgines del llibre. Verdaguer comenta en la primera frase del pròleg els diàlegs de Plató sobre l'*Atlàntida* i, per aquesta raó, el cita a l'epígraf. L'edició de la Selecta va eliminar l'epígraf, mantingut per Matheu, i la MOLC conserva la supressió. I en la dedicatòria de l'obra, una coma incorrecta "creada"

per la Selecta, passa a la MOLC.

Alguns dels nyaps de la Selecta traspassats a la MOLC són incomprensibles. El vers "Allà aboca ses ires on més arreu pot batre" canvia l'inici de forma espectacular: "Râ aboca..." Els "aspres" Pirineus de Verdaguer passen a "amples". Els turons, en comptes de "transmetre a les planes llur fort tremolament", ho transmetren a les "plantes". "Dient-me" passa a "dient-ne". "Del dors atlètic d'Hèrcules la pren", a "del dors atlètic Hèrcules la pren". "Mentre em recolzo sota ta verda cabellera" a "la verda cabellera". I "com en cel d'esmaragdes", a "com en el cel d'esmaragdes".

Però a més de copiar la Selecta, ho van fer malament i van afegir errates originals que canvien el sentit del vers i sovint el fan incomprensible.

Els lledoners en brasa que "coetegen", en la MOLC "cuetegen": què volen dir?

El títol del cant tercer, "Los atlans", passa arbitràriament a "Els atlans": en el text conserven sempre l'article "lo". "Com ells de bona saba", esdevé "com és de bona saba". "Per ço", passa a "pero ço". "Lo Maleus forçat", a "lo Maleus forçat". "De fum i flama", a "de flum i flama". "D'esquitxs" a "d'esquitx". "Muscleja més a prop", a un incomprensible "muscleja més a prou".

Dels tres mots plurals "olmedes, puigs i núvols", el segon queda en singular. També passa a singular el llurs de "com llurs superbes ombres."

A tot això cal afegir les males lectures, errates i manipulacions de Matheu, traslladades a la Selecta i, per osmosi, a la MOLC. Per exemple, un "golós" esdevé "gelós"; "mítiques", "místiques", i "lo munt", "lo mont".

I, finalment, desemboquen en la MOLC, que recull gairebé tota la brossa acumulada amb els anys, molts dels canvis i errors de les edicions de 1897 i 1902. Així "fan un gavell entre ones" esdevé "fan un garbell", errata del 1902.

Però a part de netejar el text de les modificacions de sentit, l'edició Garolera de *L'Atlàntida* recupera la llengua i les opcions d'estil de Jacint Verdaguer, com va fer el filòleg, director de l'edició filològica de l'obra completa de Josep M. de Sagarra de 314, amb *Canigó*.

RICARD CUGAT / EL TEMPS

Esquerra, Narcís Garolera, professor de la Universitat Pompeu Fabra, ha fet l'edició crítica de *L'Atlàntida*, de Jacint Verdaguer, set anys després de la seva edició de *Canigó*. Dreta, coberta de *L'Atlàntida*, dibuixada per l'arquitecte Lluís Domènech i Montaner.

Els lectors de Verdaguer que encara ara pensen que Verdaguer escrivia l'arcaic "hòmens" estan enganyats. Verdaguer escrivia "homes". La forma arcaica és de l'editor. També són de Matheu les formes "márgens" i "vérgens" per "marges" i "verges", respectivament. I "somniosos" per "somensos". L'editor també va imprimir, "arrencó" en comptes d'"arranco"; "murtra" en lloc de "murta" i "llenço" en lloc de "llanço".

En resum, la diferència entre l'edició crítica de Narcís Garolera i la de la qual parteix, la de 1886, és, a part de la normalització ortogràfica, l'eliminació de la intervenció de l'editor Matheu, és a dir, de les variants que no apareixen en el

exemplar de l'autor corregit a mà.

De totes maneres, Garolera recorda que en crítica textual no es pot dir mai que una edició és definitiva i totes són hipòtesis de treball. "La que presento –diu– és simplement una segona edició crítica de *L'Atlàntida*, complementària de la de Junyent-Riquer."

El director de la MOLC, Joaquim Molas, que proclama que cal reproduir la darrera edició publicada en vida de l'autor i deixar-se d'orgues –criteri que no va seguir a la MOLC amb Verdaguer–, ha hagut de veure com l'edició crítica de *Canigó* feta per Narcís Garolera ha estat utilitzada –saquejada a fi de bé– en l'edició revisada del *Canigó* de la MOLC,

del 1998, edició que de ben segur no s'hagués revisat sense haver aparegut la de Garolera i la notícia subsegüent dels nyaps de la MOLC.

En l'edició revisada de la MOLC de *Canigó*, es pot llegir que han pres com a base les dues darreres edicions fetes en vida de Verdaguer –en comptes de la posterior de Matheu– i que també han tingut a la vista les edicions de Matheu "i de Narcís Garolera (Barcelona, 1995)".

Ara, amb l'edició crítica de *Quaderns Crema* signada per Narcís Garolera, la MOLC ja pot revisar la seva edició de *L'Atlàntida*.

Lluís Bonada

ESPAI ESCÈNIC JOAN BROSSA

Del 23 al 28 d'abril

UASMÉSDEPRESSAQUEFRÉGOLI

Cia Magisteri Teatre-Mag Poesia de Palma de Mallorca

**Preu especial per als lectors d'El Temps
presentant aquest anunci a la taquilla del teatre**

Un viatge de la tensió a la tendresa i de l'expectació al somriure

C/Allada Vermell, 13. 08003 Barcelona (Final del c/ Princesa). **Tel. 933 101 364**
Horaris: De dimarts a dissabte a les 22 h i diumenges a les 19 h.

**NOMÉS
7€**